

Şirketlerimiz borçlu mu?

**DÜNYANIN
PARASI**
Açıl Sezen

acil.sezen@gmail.com

İSO 500 listesindeki işletmelerin finansal oranları, her liste açıklandığında en fazla baktığım alan. Çünkü, işletmelerin tüm detaylarını rahatlıkla görmemizi sağlayan yer burası.

Öncelikle yanıtını aradığımız soru: Şirketlerimiz borçlu mu? Yanıtı borçlu. Daha da önemlisi, bu borcun artış hızı. Artıyor mu? Artıyor. Nereden anlıyoruz?

Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun toplam borçları 447 milyar TL seviyesine ulaşmış durumda. Mali borçlar, bunun 242 milyar TL'lik bölümünü oluşturuyor. Kısa vadeli mali borçların toplam borçlar içindeki payı ise 3 senedir düzenli olarak yükseliyor (%41.9).

Özel kuruluşların kısa vadeli borçlarının toplam borçları içindeki payı 2009'da 34.3 iken, geçen yıl %40.4'e çıkmış. Bu sene bu oranın çok daha yükseleceği aşikâr. Peki güzel de, bu rakamlar ne ifade ediyor?

Borçların özkaynaklara oranı %170'e tırmandı

Borç rakamsal olarak yüksek olabilir ama oransal olarak çevrilebilir mi, yönetilebilir mi?

Buna baktığımız yer, toplam borçların özkaynaklara oranı. Şirketlerin toplam borçlarının özkaynaklarına oranı 2013 yılında %132 imiş. Bu oran bu sene %170'e yükselmiş. Özellikle son 3 yılda tam 37.5 puanlık bir artış olmuş. Neden böyle olmuş?

Bunun bir kısmı şirketlerin daha fazla borç almasından. Ancak daha büyük kısmı, döviz cinsinden alınan kredilerin maliyetinin TL değer kaybettiğiçe şişmesinden. Oran olarak böyle.

Peki miktar olarak borçların durumu nasıl? İkinci önemli parametreye bakalım. Mali borçla-

rın özkaynaklara oranına. 2013 yılında mali borçların şirketlerin özkaynaklarına oranı %68.9 imiş.

Yani şirketlerin özkaynakları, mali borçlarının oldukça üzerindedir. Şimdi ise borçların toplam büyüklüğü %92.2'ye çıkmış. Yani mali borçların büyüklüğü, neredeyse özkaynak büyüklüğü seviyesine kadar ulaşmış. Bunun sebebi ne? Yine kurlardaki yükseliş.

Yani yatırım için yapılan borçlanmayla, değere dönüşen bir üretimle falan yükselmiyor borçlar. TL değer kaybettikçe, şirketlerin yatırımdan, üretilenleri istihdamdan, kârlarından çalıyor.

Özkaynakların aktiflere oranında gerileme sürüyor

Rahmetli Sakıp Sabancı ile yurtdışına yaptığımız bir seyahati hatırlıyorum. Dupont ile yaptıkları işbirliğini anlatmak üzere Almanya ve İngiltere'ye bir basın gezisiydi. Orada sohbet ederken söylediği şu sözleri hatırlıyorum: "Ben banka sahibiyim. Bankam

şirketlere kredi versin, para kazansın, para kazandırsın isterim. Ama kendi şirketim yatırım yaparken, işini yürütürken önceliği özkaynakla büyümeye veririm. Eğer kendi yatırıma kendi parasıyla yapabiliyorsa, borçsuz gitmesi daha doğrudur. Krediyi ya elindeki parayı daha iyi kullanma ihtimalin varsa ya da kredi maliyetinden çok daha yüksek kâr bekliyorsan kullanmalısın."

Bu sözlerin karşılığı tam da bu oranlarda yatıyor.

Örneğin, özkaynakların aktiflere oranında gerileme sürüyor. Mali sağlamlığın en önemli göstergesi olan bu oran 2013 yılında %43 iken, geçen sene %37'ye inmiş.

Yani şirketlerimiz işlerini daha az kendi parasıyla, daha çok borçlayırmış.

Peki bu borçların sürdürülebilirliğini tartışıyoruz da.. Borcu ödeme ve azaltma imkanı var mı?

Bunun izini gördüğümüz yer ise firmalarımızın "cari oranı". Cari oran, şirketlerin varlıklarını nakde dönüştürüp kısa vade-

Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun toplam borçları 447 milyar TL seviyesinde. Mali borçlar, bunun 242 milyar TL'lik bölümünü oluşturuyor. Kısa vadeli mali borçların toplam borç içindeki payı ise 3 senedir düzenli olarak yükseliyor (%41.9).

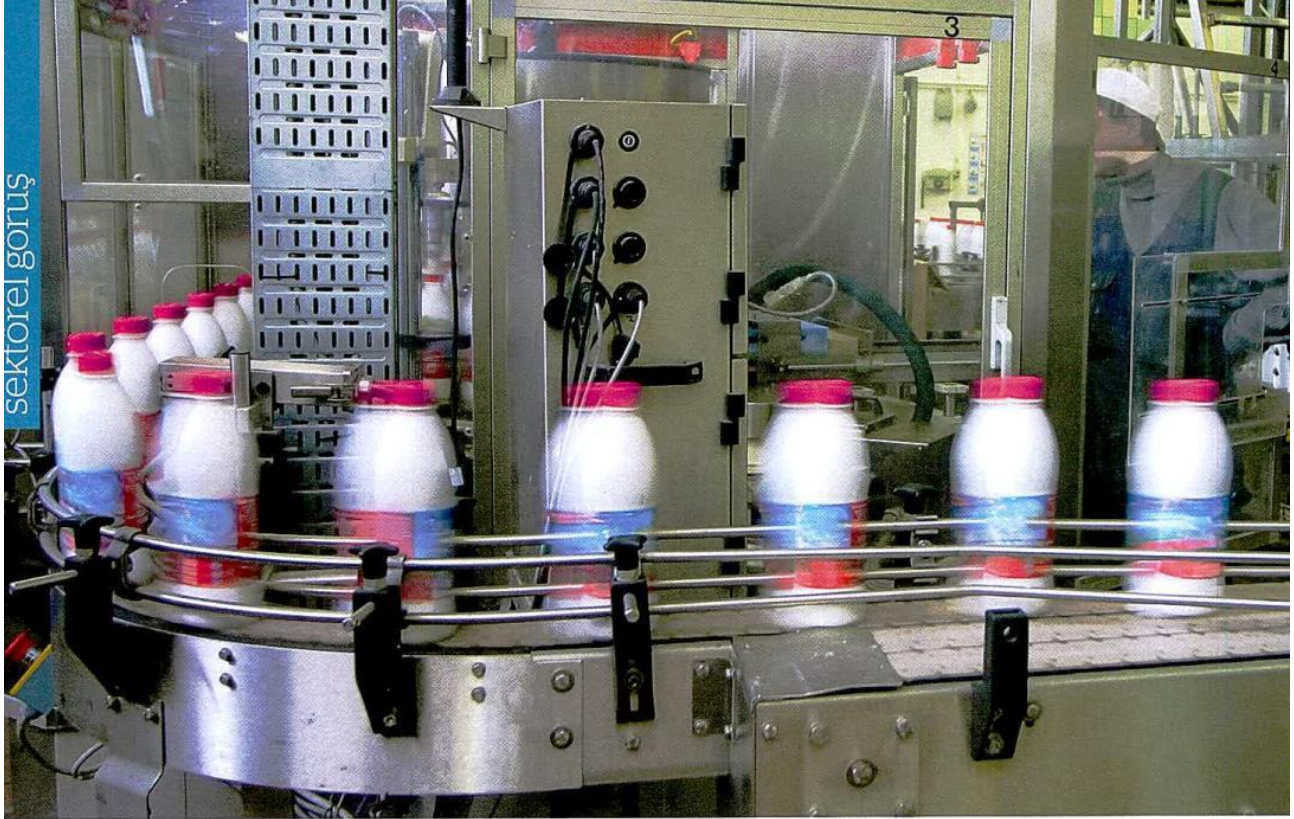
li borcunu ödeme gücünü gösteriyor. Yani şirketlerimiz varlıklarını hızlı şekilde satın ürettiği kaynakla kısa vadeli borçlarını ödeyebiliyor mu?

2014 yılında bu oran %156.3 imiş. Şu anda %153.7. Bir önceki yıl ile aynı oranda. "Eh fena değil" diye düşünebilirsiniz. Ama şirketlerin üretimden satışlarının %40, karlarının yüzde 37 bütüdüğü bir yılda, bundan daha iyisini beklemeliyiz.

Orta ve küçük işletmeleri faiz daha fazla vuruyor

İşin özü şu... Büyük şirketleri kur vuruyor, faiz vuruyor. Orta ve küçük işletmeleri ise işletme sermayesini krediyle çevirdikleri için faiz daha fazla vuruyor. Geçen yılın ortalama ticari kredi faizi ile bu yılın ortalama maliyeti arasında yaklaşık 7 puanlık artış var. %25-26'lara çıkmış bir ticari kredi maliyeti ile bu şirketlerin ayakta kalması mümkün değil.

O yüzden seçimdi, Merkez Bankası idi, bakanlık sayıydı, bütçe idi derken, işletmelerimizi inanılmaz bir darboğazın içine sokmuş bulunuyoruz. "Onlar da iyi yönetselerdi" diyemezsiniz. Bir ayda 500 baz puan faiz artışı hiç bir şirket yönetemez. O yüzden, bir kez daha testi kırılmadan, seçim öncesinde uyarıyoruz.. Kim gelirse gelsin zamanı yok. İşletmelerin dayanma gücü de yok. İnsanlarımız işlerini kaybetmeye, fabrikalar kapanmaya başlamadan önce... Bir an evvel kavgayı gürültüyü bırakmak zorundayız.

İSO 500, 2017 ve gıda sanayimiz

Gıda Sanayinin de içinde yer aldığı imalat sanayinin cari fiyatlarla milli gelir içindeki payı 2017 yılında artarak yüzde 17.5'e yükselmiştir. 1998 yılında yüzde 22.3 olan pay, 2010 yılında yüzde 15.1 ile en düşük seviyesine gerilemiş ve 2016 yılında yüzde 16.6 olarak gerçekleşmiş idi. Bu yıl (2017) ilk kez 0.9 puanlık bir artış göstermiştir.

Necdet Buzbaş
Türkiye Gıda Sanayii İşverenleri Sendikası
Yönetim Kurulu Başkanı
necdetbuzbas@tugis.org.tr

İstanbul Sanayi Odası (İSO) her yıl olduğu gibi bu yıl da Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Raporunu 30 Mayıs 2018 tarihinde kamuoyu ile paylaştı. Bu yıl 66'ncı yaşına giren **İSO**, bu raporu 1968 yılından beri yayınlama geleneğini sürdürüyor.

Bu anlamlı gelenek; 1968 yılında Rahmetli Vehbi Koç'un önerisiyle en büyük 100 Sanayi Kuruluşu olarak başlamış, 1978 yılında 300 Kuruluş ve 1981 yılından itibaren de Türkiye'nin 500 En Büyük Kuruluşu olarak gelişme göstermiş.

Sanayi sektörü tüm ülkeler için ekonomik büyümenin ve bütünsel kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Ülkemiz de gelişmekte olan

ülkeler grubundan çıkıp gelişmişlik düzeyini yakalamak için sanayileşme çabası içerisindedir. Cumhuriyetin kuruluşundan başlayarak çeşitli aşamalarda farklı politikalarla sürdürülen bu çaba, 1980'li yılların başında dışa açılmayla büyük ivme kazanmış, yapılan ihracatın yüzde 95'ini sanayi ürünleri oluşturmuştur.

2017 yılında dünya ekonomisinde dengeli bir büyüme yaşanmış, küresel büyüme yüzde 3.8 ile son altı yılın en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Aynı dönemde dünya ticareti de değer bazında yüzde 7.8 artış göstererek 17.2 trilyon dolara yükselmiştir. Hızlanan büyüme ve dünya mal ticaretindeki canlanma, Küresel Sanayi performansını önemli ölçüde desteklemiştir.

Türkiye Ekonomisi de Küresel koşulların olumlu etkisi yanı sıra sağlanan destek ve

uygulanan teşviklerin katkısı ile 2017 yılında yüzde 7.4 oranında büyümüştür. Aynı dönemde Sanayi Sektörü de yüzde 9.2'lik güçlü bir büyüme göstermiştir.

Gıda Sanayinin de içinde yer aldığı imalat sanayinin cari fiyatlarla milli gelir içindeki payı 2017 yılında artarak yüzde 17.5'e yükselmiştir. 1998 yılında yüzde 22.3 olan pay, 2010 yılında yüzde 15.1 ile en düşük seviyesine gerilemiş ve 2016 yılında yüzde 16.6 olarak gerçekleşmiş idi. Bu yıl (2017) ilk kez 0.9 puanlık bir artış göstermiştir.

İmalat Sanayisinde kapasite kullanım oranı ortalama yüzde 78.5 ile sekiz yılın zirvesine ulaşmış, ihracat odaklı üretim yapan bazı sektörlerde yüzde 85'lere kadar yükselmiştir. 2017 yılında bu gelişmelere rağmen istihdam artışı sınırlı kalmıştır.

Gıda Sanayi sosyal ve ekonomik refahın temelinde, ülkelerin sanayileşmesinde önemli rol üstlenmektedir. Girdilerinin tamamına yakını yurtiçi kaynaklardan ve ağırlıkla da tarım sektöründen karşılayan sektör, tarım sektöründeki yavaş büyümeye rağmen gerek çeşitlilik gerekse ulaştığı büyüklük bakımından hızlı bir gelişme göstermektedir.

İstanbul Sanayi Odası, ISO 500 araştırmasının 50'nci yılı nedeniyle 15 Ağustos 1968 tarihli ilk araştırmanın yayımlandığı sanayi dergisinin orijinal baskısını bu yıl sanayicilerle paylaştı. 100 firmanın yer aldığı bu ilk raporda gıda sanayi 9 kuruluş ile yer almış ve üretimden satışların aldığı pay ise yüzde 8.4'ler civarındadır. Bugün firma sayısı 94'e yükselmiş, üretimden satışlarda yüzde

13'lere varmıştır.

2017 yılında raporda yer alan gıda kuruluşu sayısı geçen yıla göre azalma göstermiştir. Üç adet kamu kuruluşu listede yer almakta, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. geçen yılki ikinci sıradaki yerini korumakta. Özellikle 14 fabrikayı dikkate aldığımızda gelecek yıl bu sıranın değişeceği büyük olasılık.

88 Gıda ve 6 içecek şirketinin yer aldığı raporda 8 kuruluş ile kanatlı (beyaz et) ve 6 kuruluş ile fındık sektörü yoğunluğu başı çekiyor. İlk sıradaki Unilever listeye 21'nci sıradan, ikinci sıradaki Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. 25'nci sıradan ve üçüncü sıradaki Eti Gıda listeye 34'ncü sıradan katılıyor.

Gıda Sanayi kuruluşlarının kendi içindeki ölçek farklılığı çok az iyileşme olsa da dikkat çekici. Gıda kuruluşlarından birinci ile sonuncu kuruluşun üretiminden satışları kıyaslandığında, geçen yıl 16.6 kat olan farklılık 2017'de 13.9'a inmiş.

Gıda sanayinin istihdam dostu olduğu sıkça söylenir. 2017 yılında 125 bin 835 çalışan ile yine listenin ilk sıralarında yer alıyor, 35 sektörün en fazla istihdam sağlayanı.

Teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan Katma Değer Oranı, sanayimizin niteliğini göstermesi açısından önemli bir kriter.

İleri teknoloji yoğunluklu sanayiler, toplam brüt katma değer içinden yüzde 3.6 pay alırken, düşük teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunda yer alan Gıda Sanayi grubu yüzde 12.5'ini oluşturuyor. Unutmayalım ki, Gıda Sanayinde katma değer değerlemesi kullanılan teknoloji yoğunluğu üzerinden değil marka ve bilinirlik üzerinden yapılmaktadır.

Katma değer artırma çalışmaları için Gıda Sanayinin ARGE yatırımlarına ağırlık verdiğini rapordan görebiliyoruz. Raporda yer alan 94 gıda kuruluşunun 33'ünde ARGE merkezi kurulmuş olması bunun somut göstergesi.

26 Şubat 2016 tarihli 6676 sayılı "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun", Gıda Sanayinin küçük ölçekli kuruluş sayısının ağırlıklı yapısına uygun ARGE merkezleri kurulması için her türlü esnekliği sağlıyor.

Sanayi 4.0, sanayimizin rekabet gücünün artırılması ve ileri teknoloji yoğunluklu ürünler üretimi için yeni bir fırsat sunuyor. Avrupa Birliğinin ileri teknoloji yoğunluklu ürünler ihracatının 605.227 milyar dolar, Çin'in ise 455.7 milyar dolar olduğunu dikkate aldığımızda alınacak epey yol olduğu görülüyor. Yolu kısaltmanın tek çaresi de koşmak olacak herhalde...

KISKANDIRAN BÜYÜME: YÜZDE 7.4

Türkiye ekonomisi, 2018 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7.4 büyüdü. Siyasiler, yatırım ve üretime dayalı büyümeye vurgu yaparak, ekonomistler büyümeyi destekleyen en önemli faktörün canlı iç tüketim, sınırlayan en büyük faktörün ise ithalat olmaya devam ettiğine dikkat çekti. İş dünyası ise büyüme performansından memnun. İş dünyası temsilcileri, seçimlerden sonra alınması gereken temel önlemlerle birlikte Türkiye'nin tekrar nitelikli ve sürdürülebilir büyüme ortamına kavuşacağını paylaştı.

Başbakan Binali Yıldırım

İlk 4 ayda Türkiye yine rekor yaptı, yüzde 7.4 büyüdü. Hayırlı uğurlu olsun. Tüm bunlar olurken muhalefet ne yapıyor. Dışarıdakilere Türkiye'yi şikayet ediyor, diyor ki, "Türkiye güvenli değil gitmeyin." Yani turizm gelişmesin. Ama o söyledikçe dışarıdakiler de istatla Türkiye'ye geliyor. Bugün 2018 ilk 4 ayında geçen sene gelen turist sayısının yüzde 50 fazlası geldi. Ey Kılıçdaroğlu, sen istediğin kadar söyle, senin sözüne içeride zaten inanıyorlar yok da dışarıdakiler de artık inanmıyor haberin olsun.

Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek

TÜİK tarafından bugün açıklanan verilere göre Türkiye ekonomisi 2018 yılı birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak yüzde 7.4 oranında büyümeye kaydetti. Mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış GSYH büyümesi ise bir önceki çeyreğe göre yüzde 2 oranında gerçekleşti. Bu gerçekleşme ile 2018 yılı ilk çeyreğinde Türkiye ekonomisi OECD, Avrupa Birliği ve G20 ülkeleri arasında en güçlü büyüme performansı gösteren ülkelerin başında yer aldı. 2018 yılı ilk çeyreğinde büyüme iç talep kaynaklı gerçekleşmiştir.

Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan

● 2018 yılında da hız başladı. Türkiye ekonomisi 2018 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7.4 büyüdü. OECD ülkeleri arasında birinci, G20 ülkeleri içinde ikinci sırada. Dünyanın en hızlı büyüyen ülkelerinden biri olmaya devam ediyoruz. Tüm ekonomik sorunlara ve oynanan oyunlara rağmen, sağlam makro temeller üzerinde, güçlü büyümeye devam...

Maliye Bakanı Naci Ağbal

● Türkiye ekonomisi 2017'de yüzde 7.4 büyüyerek dünya ekonomisinin yüzde 85'ini oluşturan G-20'de lider olmuştur. Türkiye'nin 1999 yılında kurulan, içinde Çin ve Hindistan gibi küresel ekonominin dinamik ekonomilerini bulandıran G-20 içinde 2011 yılından sonra tekrar birinci olması muhtemelen bir başarıdır. Bu büyüme oranının 2.3 puanını yatırım ve net ihracat kalemlerinden gelişmiş olması Türk ekonomisinin, gelecek yıllardaki büyümeyi destekleyecek şekilde "derinleşmesine" büyüğünün göstergesidir. Türkiye büyük ekonomiler içinde Avrupa ekonomisinin en hızlı büyüyen ve dinamik ülkesidir ve önümüzdeki 10 yıl boyunca da bu durum değişmeyecektir. Bu durumun yerli yabancı yatırımcılarla birlikte risklere atılması gerektiğini düşünüyorum.

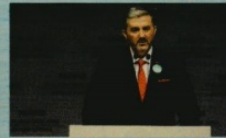
İş dünyası sonuçtan memnun

İlk çeyrek büyüme performansı iş dünyasına moral verdi. İş dünyası temsilcileri, seçimlerden sonra alınması gereken temel önlemlerle birlikte Türkiye'nin tekrar nitelikli ve sürdürülebilir büyüme ortamına kavuşacağını paylaştı.

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu

● 2017'den sonra 2018 ilk çeyrekte de yüzde 7.4'nin üzerinde gerçekleşen büyüme, ülkemizin moral verici, umut ve güven kaynağı oldu. Dünya ortalamasının 2 katına ulaşan 7.4'ü büyüme performansımızla, olumsuz beklentileri ve tahminleri boşa çıkartmaya da devam ettik. Özel sektör -devlet işbirliği tüm engelleri aşabildiğimiz gösterildi ve dünya çok güçlü bir mesaj verdi. Türkiye'ye güvenip yatırıma ve üretime devam edenler kazandı, bundan sonra da kazanmaya devam edecek. Türkiye yüksek büyüme ve güçlü ekonomi ile küresel bir güç olma yolunda yürütmeyi sürdürecektir.

MÜSİAD Genel Başkanı Abdurrahman Kaan

● Türkiye ekonomisi, 2017 yılı genelinde yaygın güçlü büyüme performansını, 2018 yılına da taşımayı başarmıştı. Yüzde 7.4 gibi güçlü büyüme oranları, Türkiye ekonomisi için kalıcı bir seviye olmadıkça, Son yıllarda kendisine yöneltti her türlü tehdit ve saldırıya karşı ekonomimizin göstermiş olduğu bu performans, daha üst büyüme oranları için birer umut kaynağı olmaktadır. 24 Haziran seçimleri sonrasında siyasi belirsizliğin ortadan kalkacak olması, yeni ekonomi yönetimine atılacak adımlar ve yapılacak reformlar neticesinde, 2018 yılı için ÖVP'de hedeflenen yüzde 5.5'lik büyüme hedefini aşacağımıza inanıyoruz.

ASKON Genel Başkanı Hasan Ali Cesur

● Kendi bulundukları sınırlarda bakkal satırmaya çalışanlara isnat sanayide ve üretime ciddi hızla dönmeye devam ediyor. İş dünyası olarak için ve dıştan gelen tüm baskılara rağmen reel ekonominizin gerçeldiği yerli duruşumuzu sergilemeye devam ediyoruz. İstisnalar bir şekilde daha çok çalışarak geleceğin büyük Türkiye'sini kurmaya çalışıyoruz. Elbette bugünlere kolay gelmedi. Bu nedenle bu köşemizin değerini bilerek, ona sahip olmalıyız. İstisnalar bir şekilde büyüyor bir Türkiye için hiç durmadan yolumuza devam etmeliyiz.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıyan

Sanayi sektöründen geçen yüzde 8.8 gibi güçlü destekle, Türkiye'nin 2017'de başladığı güçlü sanayiye büyüme devam ediyor. Son büyüme verileri, sanayi sektörümüzün ekonominin temel direği olduğuna, her koşula büyüme en güçlü katkısı sunmaya devam ettiğine ve büyümedeki tartışmasız yerini asla ortaya koymaktadır. Sanayicinin bugüne kadar işi yatırım kararlarında bir tereddüt olmaksızın, bugün finansal istikrarla yaşamakta olan dağların başı seyrini bugünden itibaren bu kararları hangi yönüyle oturduğunda belirleyici olacaktır. Ümit ederiz ki seçim sonrası alınması gereken temel önlemler bir an önce alınır ve içine girmeğe olduğumuz finansal istikrarsızlık ortamına son verilir. Türkiye tekrar nitelikli ve sürdürülebilir büyüme ortamına kavuşacaktır.

ASO Başkanı Nurettin Özdebir

Son 6 yıl ilk çeyrek ortalamalarının yüzde 6.3 olduğu düşünüldüğünde, bu yıl ilk çeyreğinde gerçekleşen büyümenin tatmin edici olduğu net bir şekilde anlaşılmaktadır. Özellikle imalat sanayinin yüzde 9.3'lük ilk çeyrek büyümesi son 7 yıl en yüksek değeridir. İlk çeyreğe ilişkin önceki göstergeler, aslında Türkiye ekonomisinin 2018 yılına geyet iyi başladığını ortaya koymuştur. KOBİ'lerin işletme sermayesi sorunu gelecek dönemde en önemli konulardan biri olacak. Merkez Bankası'nın artı tutarından arından finansmana erişimin iyice pahalı hale geldiği bir ortamda KOBİ'lerin alternatif kanalları oluşturulması gerek.

İTO Başkanı Şekib Avdagiç

● 2017'de G20'nin en hızlı büyüyen ekonomisi olan Türkiye, bu rekoru sürdürüyor. Türkiye'nin Ocak-Mart döneminde özel sektörün yatırım ve üretim kararlığını göstermek menajet verici. Bilhassa sanayideki yüzde 8.8'lik büyüme anlamı. Güçlü yönetim sisteminde geçişle birlikte, yatırımlar için yeni bir yol haritası çizileceğine inanıyoruz. Seçimlerden sonra yılın ikinci yarısında yapısal reform ve yeni sistemini idar yapma, makro ekonomik verileri daha öngörülebilir hale getirecek.

ATO Başkanı Gürsel Baran

● Türkiye ekonomisinin başarısını her çeyrekte yeniden teslileniyor. Türkiye üzerinde plan yapan, oyun oynayan çok Türkiye'nin istisnaları yok etmek istiyor, bunu da ekonomiyi üslenen yapıya çalıyorlar. Kredi derecelendirme kuruluşları ekonomik temelli olmayan notlar atıyorlar. Çok şükür ki bütün planlar tek tek bozuluyor. Hükümetimiz reel sektörlü mali tepkilerle destekliyor. Reel sektör desteğin karışlığını üreterek, istihdam sağlayarak, katma değer oluşturmaya çalışıyor. Sonuçta istikrarlı şekilde büyüme sürüyor.

İSTİB Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koz

● Türkiye her seye rağmen, tüm saldırılara ve üstümlüde oynanan oyunlara rağmen, büyümeye devam ediyor ve edecektir. Bu büyüme rakamlarıyla OECD sıralamasında birinci, G20'de ikinci sırada. Yeni dünyanın en çok büyüyen ekonomilerinden biriyiz. Geçen yılın büyüme rakamları açıklandığında "Türkiye dışıman çağlatıyor" demis ve "İnsallah önümüzdeki dönemde de bu büyümeyi sürdüreceğiz" demiştik. Hükümetimiz Allah'ın izniyle bu skandala dönemi de aşacak ve yüksek büyümenin yaratabileceği skandalara karşı da gerekli tedbirleri alacaktır.